

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

EU, NATO OCH SKANDINAVIEN:

En komparativ textanalys över säkerhetspolitik och förhållningssätt

Linnéa Mossberg

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Statsvetarprogrammet / SK1523 Examensarbete i statsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT19
Handledare:	Ann-Marie Ekengren
Antal ord:	11953

Abstract

De skandinaviska staterna är relativt lika i olika avseenden. Exempelvis har de liknande geografiska förutsättningar och gemensamma språkliga drag. Utrikespolitiskt sett finns också likheter, politiken är i huvudsak liberal med fokus på diplomati och normbildning snarare än militär upprustning (Rieker, 2006; Brommesson, 2018). De utrikes – och säkerhetspolitiska likheterna minskar dock om man studerar området på detaljnivå. Olika historiska upplevelser och olika geografiska förutsättningar, med exempelvis kustrensor eller aggressiva grannstater, medför att man har valt olika säkerhetspolitiska strategier. En del av dessa strategier är förhållningssättet till de internationella organisationerna EU och NATO, där de skandinaviska staterna har valt att förhålla sig olika. Sverige är med i EU, Norge är med i NATO och Danmark är med i båda. NATO och EU är olika organisationer, med delvis olika metoder och mål. Detta skulle kunna leda till motsättningar och konflikter mellan organisationerna, vilket också har vistats i tidigare forskning. Det är därför av intresse att undersöka om dessa konflikter kan komma till uttryck i de skandinaviska staternas säkerhetspolitik. Genom en kvalitativ textanalys med avseende på två årtal, en teoretisk utgångspunkt bestående av realism, liberalism och konstruktivism, samt med officiella utrikespolitiska texter beskrivs och jämförs förhållandena mellan NATO, EU och de skandinaviska staterna. Resultaten visar att det trots staternas likheter finns skillnader mellan dem, då medlemskapen och förhållningssätten tar sig olika uttryck. Samtidigt är det svårare att identifiera den förväntade och tidigare observerande motsättningen mellan EU och NATO i de officiella texterna som analyseras i denna undersökning.

Inledning

De skandinaviska staterna, Sverige, Norge och Danmark, är relativt lika på många sätt (Rieker, 2006). Exempelvis har de liknande geografiska förutsättningar, de befinner sig långt norrut i västra Europa, och är relativt små, både när det gäller befolkningsstorlek och landyta. Språk och kultur har gemensamma drag, man förstår varandra förhållandevis enkelt även om man inte talar exakt samma språk. Även inom politiken finns likheter mellan de skandinaviska staterna, exempelvis kan staternas utrikespolitik vid första anblick se lika ut jämfört med varandra. Utrikespolitiken är i huvudsak liberal, med tyngdpunkt på diplomati, förhandlingar och normskapande, snarare än militär upprustning, och eftersom staterna ligger så nära varandra geografisk så kan det tänkas att staterna har samma förutsättningar och utmaningar när det gäller utrikespolitiken.

Den likhet i utrikespolitiken som man skulle kunna förvänta sig existerar dock inte om man studerar staternas utrikespolitik mer noggrant. Exempelvis är Norge känsligare för Rysslands agerande än vad Sverige och Danmark är (Brommesson, 2018). Både Danmark och Norge är mer benägna att alliera sig med USA än vad Sverige är. Dessa skillnader beror dels på att de geografiska förutsättningarna faktiskt skiljer sig åt, dels på grund av att staterna har haft olika historiska upplevelser. Att de geografiska skillnaderna faktiskt inte är desamma för staterna beror till exempel på att Norge har landgräns mot Ryssland, och samtidigt stora kustlinjer som behöver skyddas. Danmark har en landgräns mot Tyskland och Europa, och har därmed andra utmaningar, samtidigt som delar av Danmark består av öar och halvöar, vilket innebär att även vattenområdena behöver kontrolleras. Sverige ligger mitt på den skandinaviska halvön, och är därmed något mer skyddad mot yttre påfrestningar både ifrån USA och Ryssland. Dock är Sverige strategiskt placerat, och man har kust både åt väst och åt öst. Öarna Gotland och Öland är intressanta som strategiskt viktiga platser. På grund av att man befinner sig i mitten på den skandinaviska halvön är det också viktigt att säkerställa goda relationer både åt öst och åt väst, vilket skulle kunna påverka både grunden för den utrikespolitiska förhållningen och komma till uttryck inom säkerhetspolitiken.

De historiska upplevelserna som respektive stat har haft har skiljer sig också ifrån varandra. Sverige blev exempelvis aldrig ockuperat under andra världskriget, medan Danmark och Norge hamnade i Tysklands grepp. Detta har präglat Danmark och Norge på ett sådant sätt att man tänker annorlunda kring utrikes – och säkerhetspolitiska förhållningssätt jämfört med Sverige. Trots att de skandinaviska staterna uppfattas som så lika i många avseenden finns det alltså olika typer av olikheter. Dessa olikheter skulle kunna leda till skillnader i

utrikespolitiken och i säkerhetspolitiken, och olikheterna har även påverkat staternas så pass mycket att man har valt olika säkerhetspolitiska strategier och förhållande till de internationella organisationerna EU och NATO (Rieker, 2006).

Norge är med i NATO, Sverige är med i EU, och Danmark är med i både EU och NATO. Samtidigt vill både Norge och Sverige ha goda relationer till EU respektive NATO även om man har valt att stå utanför själva medlemskapet.

Eftersom EU och NATO är två olika organisationer, med delvis olika intressen och mål (Graeger & Haguevik, 2011), skulle det kunna finnas spänningar mellan dessa organisationer, och det borde också märkas hos de stater som är medlemmar i eller har ett nära samarbete med mer än en av organisationerna.

En mer omfattande diskussion kring denna studie i förhållande till tidigare forskning sker längre fram under rubriken ”Slutsatser utifrån tidigare forskning”. Redan här kan det dock kort nämnas att både spänningar och samarbete mellan EU och NATO har observerats i tidigare forskning, exempelvis i Graeger och Hagueviks studie (2011).

Mot denna bakgrund är det relevant att undersöka forskningsområdet ytterligare, och syftet med denna undersökning är att se hur förhållandena mellan de skandinaviska staterna, EU och NATO kommer till uttryck i säkerhetspolitiska ställningstaganden. Detta för att kunna se hur NATOs och EUs förhållande kommer till uttryck hos de stater som har ett förhållande till de båda organisationerna. Därmed är det möjligt att undersöka och beskriva samarbete och spänningar mellan organisationerna ytterligare, och samtidigt jämföra de skandinaviska staternas säkerhetspolitik.

Genom en kvalitativ textanalys är förhoppningen att både beskrivning och komparation är genomförbart. Olika förhållanden undersöks alltså, dels det mellan NATO och EU, och dels respektive stats förhållande till NATO respektive EU.

För att utveckla analysen ytterligare kommer studien att lägga till en tidsdimension i komparationen, och analysen kommer att genomföras med avseende på två olika årtal. Analysmaterialet består av utrikespolitiska deklARATIONER och tal, och en analys kopplat till de tre teorierna realism, liberalism och konstruktivism, vilka utgjorde den teoretiska bakgrunden i en tidigare analys (Raik, 2015), kommer också att genomföras. Dessa teorier ger en omfattande och god teoretisk grund för att kunna genomföra komparativa analyser som avser utrikespolitik och säkerhetspolitik, då det är dessa sakfrågeområden som teorierna till största del kan förklara.

Begreppsdefinitioner

Både utrikespolitik och säkerhetspolitik är komplicerade begrepp, och för att den här undersökningen ska bli något tydligare behöver en kortare definition av dessa begrepp ske. Det som är fokus för undersökningen är huvudsakligen de skandinaviska staternas säkerhetspolitik, dock är utrikespolitik och säkerhetspolitik tätt sammanlänkade, och därför kommer delar av de två politikområdena att konvergera. Även utrikespolitik kommer i viss mån att undersökas i studien. Eftersom utrikespolitik och säkerhetspolitik är sammankopplade går det att använda officiella utrikespolitiska uttalanden som analysmaterial, även om det är säkerhetspolitiska delar som huvudsakligen ska identifieras och analyseras.

Definition av utrikespolitik

Genom att studera utrikespolitik vill man förstå staternas mönster, beteenden och tendenser och förklara exempelvis alliansbildningar genom att studera utrikespolitiska förhållningssätt (Gustavsson, 2014). Utifrån internationella normer och ramverk kan stater antas uppföra sig på ett visst sätt, även om staters utrikespolitiska förhållning ibland kan se ut på oväntade sätt, där man faktiskt inte tar hänsyn till normer utan väljer att agera på egen hand.

Utrikespolitiken går ut på att studera hur de utrikespolitiska besluten fattas. Staterna studeras genom ett perspektiv där staten öppnas upp, och utrikespolitiken ses då som en konsekvens av statens interna strukturer, processer och den bild som staten har av omvärlden. Man studerar då hur denna omvärldsbild leder till olika utrikespolitiska beslut, och vilken politik som staten väljer att föra mot omvärlden. Stater anses ofta vara en huvudsaklig aktör inom utrikespolitik, och även om det finns andra typer av aktörer som kan tänkas bedriva en slags utrikespolitik, som exempelvis non – governmental organisations, så anses stater vara den aktör vars utrikespolitiska handlingar egentligen ska studeras.

Man tar alltså inte hänsyn till icke – statliga aktörer inom utrikespolitik (Gustavsson, 2014). Det finns dock komplicerade fall, som exempelvis EU. EU är en organisation som är uppbyggd av medlemsstater, och betraktas därför ofta mer som just en organisation än en stat, och borde därmed inte kunna bedriva den typ av relationer som man egentligen vill studera inom utrikespolitiken. Dock anses medlemsstaternas samlade bild av omvärlden, och de förhållningssätt som bilden ger ofta komma till på ett utrikespolitiskt sätt, vilket medför att EU betraktas som en slags stat, och att EUs förhållning till omvärlden därmed kan studeras som utrikespolitik.

Utrikespolitiken uppfattas också som något som är beslutat av politiker och beslutsfattare på regeringsnivå. Organ som kan vara i nära relation till den utrikespolitiska beslutsfattningen, som underrättelsetjänster, ingår inte i det som uppfattas som utrikespolitik.

Beslutsprocessen kring hur staten ska agera mot sin omvärld är heller inte alltid lika offentlig som andra politiska beslutsprocesser. Utrikespolitiken diskuteras inte lika mycket i offentligheten, och ofta är endast ett fåtal inom regeringen involverade i beslutsprocessen. På grund av detta uppfattas de utrikespolitiska besluten vara mer hemliga och mindre demokratiska än inrikespolitiska beslut och processer. Att utrikespolitiken har hamnat i denna position kan förklaras av åtminstone tre faktorer, och en av dem är att utrikespolitikens främsta syfte är att hålla staten trygg och säker i en osäker värld (Gustavsson, 2014). Därför går det inte att hålla utrikespolitiken lika offentlig som inrikespolitiken. Att visa upp en enad front är nödvändigt, och det innebär att ett färre antal tillåts ha inblick i beslutsprocessen och den information som man formar besluten efter. Meningskiljaktigheter och svagheter får inte visas upp för omvärlden, då externa aktörer kan dra nytta av detta på olika sätt.

Utrikespolitiken består också till stor del av ord och inte handlingar. Man fördömer eller stödjer agerande, och erkänner aktörer snarare än att agera genom exempelvis lagstiftning. På grund av detta får regeringar mer makt än den folkvalda riksdagen och regeringen får alltså stort inflytande över utrikespolitiken. (Gustavsson, 2014). Hur begreppet utrikespolitik kan komma att identifieras i deklARATIONERNA och talen som är analysmaterial i denna studie finns en rad förslag på, då begreppet som nämnt är stort, kontextberoende och varierar beroende på vilket perspektiv eller vilken teori man använder sig av. Några tänkbara förslag är att man ska verka för att främja fred och multilateralt samarbete, att man vill minska handelshinder och öka biståndet.

Definition av säkerhetspolitik

Säkerhet är ett omtvistat begrepp, men det finns ändå någon form av konsensus kring vad begreppet innebär. Säkerhet handlar ofta om överlevnad, trygghet och att kunna säkerställa sin fortsatta existens (Stern, 2017).

Vad säkerhetspolitik är och hur den definieras beror istället mer på vilka perspektiv som används. Det kan diskuteras vems säkerhet man eftersträvar, och varför den eftersträvas (Blix, Ekéus, Hirdman, Ingelstam, Oscarson, Schori, Åkerström, 2016; Stern, 2017). Det är dock ändå vanligt att "säkerhet" avser statens säkerhet, därmed vill man skydda landsgränser och områden som staten har. FN talar också om mänsklig säkerhet, där inte bara hot som väpnat våld ingår i sådant att bekämpa, utan också till exempel klimathot, terrorism, sjukdomar och

internationell brottslighet. Utgångspunkten för mänsklig säkerhet är de mänskliga rättigheterna, men i några fall står statens säkerhet och mänsklig säkerhet i kontrast till varandra, då man anser att väpnat våld och militär är det som kan skydda staten bäst. I sådana svåra fall kan den mänskliga säkerheten få stå tillbaka, och det händer då att statens egna befolkning far illa till följd av de militära striderna (Blix et al, 2016). Även i samband med nationell säkerhet finns det brister med att satsa allt på militär upprustning, då militär inte kan försvara staten emot sådant som cyberhot, epidemier och fattigdom.

Nationell säkerhet är ofta också förklaringen till inskränkningar på yttrandefriheten och människors personliga frihet, i samband med exempelvis ökad övervakning i människors privatliv.

I de skandinaviska staterna är det dock sällsynt att det förekommer motsättningar mellan statens säkerhet och mänsklig säkerhet. Man vill föra en säkerhetspolitik som gynnar demokrati och mänskliga rättigheter, och även utrikespolitiken ska främja detta i andra stater. Det som kan diskuteras är vems säkerhet man väljer att prioritera, och hur man ska inkludera alla gruppers säkerhet så att de mänskliga rättigheterna respekteras (Blix et al, 2016; Stern, 2017). Kränkningar i form av spioneri och terrorism är förekommande i Skandinavien, även om det sällan rapporteras mycket om detta. Dilemman kring hur säkerhetspolitiken ska hantera detta kan då uppstå, exempelvis kring när och hur ingripande ska ske.

Säkerhetspolitiken ska också skydda statens säkerhetsintressen, både inrikes och utrikes, vilket gör begreppet säkerhetspolitik mycket större. De säkerhetsintressen som kan finnas utrikes kan vara väldigt många, och därmed kan säkerhetspolitiken vara föränderlig och flexibel. Vad som kan betraktas som säkerhetspolitik blir därmed mer komplicerat. Även om säkerhetspolitiken då utgår ifrån punkter som ska främja den mänskliga säkerheten inrikes, som exempelvis att befolkningens hälsa ska värnas och att värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga rättigheter ska försvaras, så kan detta berättiga en militär operation utrikes om man anser att det är nödvändigt för att upprätthålla den nationella säkerheten. Internationellt sätt kan naturligtvis en sådan operation fördömas, men nationellt sett kan den berättigas om man menar att det var i försvarande syfte. Säkerhetspolitik handlar därmed i stor omfattning om tolkningsfrågor, och hur man ska hantera den information som man får genom exempelvis underrättelsetjänster, men också genom diplomatiska förbindelser. Även sådant som bistånd kan verka som säkerhetspolitiska ställningstaganden, då man genom att stödja en part i en konflikt därmed visar vart man står i den konflikten. Ställningstaganden kan sedan leda till kontringar ifrån den andra sidan som man inte stödjer, vilket faktiskt kan leda till en ny konflikt mellan den stödjande parten, och den parten som inte fick stödet.

Den säkerhetspolitik som EU har valt att fokusera på är icke – militär, då EU inte har någon egen armé. Man har då istället valt att fokusera på att motverka stora olyckor, naturkatastrofer och miljöförstöring, massspridning av sjukdomar, cyberhot, internationell organiserad brottslighet samt extremism och terrorism. Man vill också fokusera på att stärka och försvara kommunikationer så som internet och telefonnätet, samt upprätthålla energiproduktionen och energidistributionen. (Blix et al, 2016).

NATOs säkerhetspolitik är ser ut på ett något annorlunda sätt. Man vill verka för att garantera frihet och säkerhet hos medlemsstaterna, och man har tre huvudsakliga principer och metoder för att göra detta. Den första ”Collective Defence”, vilket innebär att om en utomstående aktör attackerar en av medlemsstaterna så attackerar man i själva verket alla medlemsstaterna (NATOs strategidokument, 2010). Man försvarar alltså varandra, oavsett vilken stat det är som har blivit utsatt för själva attacken. Den andra principen är ”Crisis Management”, vilket betyder att man har en tvåstegs – metod för att försvara friheten och säkerheten hos medlemsstaterna. De två stegen är politiska samt militära medel. Man vill försöka att använda de politiska medlen i så stor utsträckning som möjligt. NATO förespråkar demokratiska värden, och vill låta medlemsstaterna resonera och samarbeta när det gäller försvar och säkerhet, och lösa de problemen ska kan uppstå. Dock är det så att om de diplomatiska lösningarna skulle visa sig otillräckliga så är man inte främmande för att använda sig av militära medel. De militära insatserna kan då ske i samråd med FN, eller på NATOs egen grund. De kan också ske tillsammans med andra stater eller organisationer, eller endast av NATOs medlemsstater. Den tredje punkten är ”Cooperative Security”, som innebär att man aktivt verkar för att förbättra den internationella säkerheten genom sådant som partnerskap med utomstående stater och organisationer. Man är också tydlig med att man håller möjligheten öppen för att nya stater ska kunna gå med i NATO, och man säger då att erbjudandet gäller europeiska demokratierna som uppfyller NATOs krav och har samma grundläggande principer (NATOs strategidokument, 2010).

När det gäller hur säkerhetspolitik kan tänkas uttryckas i analysmaterialet finns det även här en rad olika varianter, dock är begreppet säkerhetspolitik inte rikligt lika omfattande som begreppet utrikespolitik. Säkerhetspolitik kan identifieras som ökad kontroll av organiserad brottslighet och illegal vapenhandel, ökade resurser för att motverka terrorism samt satsningar på försvaret och ett utökat försvarssamarbete med andra stater.

Översikt över tidigare forskning

För att kunna ge en bakgrund till varför det valda forskningsproblemet är av intresse finns under denna rubrik en kortare översikt och presentation av delar av den forskning som finns både om relationen mellan EU och NATO, och om hur de skandinaviska staterna uppfattar sina utrikespolitiska identiteter.

EU och NATO

Förhållandet mellan EU och NATO har undersökts tidigare på olika nivåer och med hjälp av olika metoder. Graeger och Haugevik (2011) undersökte på vilka sätt NATOs arbete påverkar EU genom att analysera indikatorer för att upptäcka ”institutional performance” (Graeger & Haugevik, 2011). De vill se hur EUs relativt nya roll inom säkerhetspolitik fungerar i samband med NATO, både på institutionell, jämlik nivå och hur EU fungerar som medlemsblock i NATO. Därmed både med och inom NATO. EUs effektivitet och relevans gällande säkerhetsarbetet studeras, och man kommer fram till att EU har en begränsad handlingskraft. Begränsningen kan bero på att NATO egentligen inte anser EU vara relevant för dem, då NATOs officiella dokument sällan nämner EU medan EUs dokument uttrycker tydligare mål och ambitioner där NATO nämns. Vidare kan det anas att EU och NATO inte har samma grundläggande syn på säkerhetspolitik, då man har olika prioriteringar och agendor. Med tanke på detta är det intressant att se om dessa olikheter kan finnas i de skandinaviska staternas säkerhetspolitik.

Graeger har också genomfört studier där hon studerar hur relationen mellan NATO och EU ser ut om man använder praktisk teori som teoretiskt ramverk. Hon menar att man genom att använda praktisk teori kan se den verkliga vardagen och det samarbete som kanske kan pågå mellan EU och NATO som inte syns officiellt hos beslutsfattare i Bryssel (Graeger, 2016; Graeger, 2017). Samarbetet har ibland präglats av rivalitet och den ineffektivitet som EU tidigare har uppvisat gällande säkerhetsfrågor, vilket Graeger också själv visar i den tidigare artikeln tillsammans med Haugevik. Dock menar Graeger att samarbetet fått utstå för hård kritik då det har undersökts på ett felaktigt sätt. Istället för att fokusera på effektivitet och mål så bör man undersöka det informella samarbetet. Det är troligt att ett framgångsrikt informellt arbete har formats då det formella på sätt och vis har misslyckats, menar hon. När hon studerar de dagliga relationerna mellan EU och NATO visar det sig att ett samarbete som innebär diplomatiskt, civilt och militärt samarbete mellan organisationerna då har formats. I själva verket finns ett samarbete mellan NATO och EU, även om detta inte syns lika väl i

dokument och policys. På grund av yttre hot är man tvungen att samarbeta, och när det inte fungerar att samarbeta officiellt får man istället göra det inofficiellt, och det syns i Graegers forskning.

Sammanfattningsvis visar tidigare forskning att det både finns tecken på ett samarbete och en slags motsättning mellan EU och NATO. För den här studien innebär det att det är tänkbart att både eventuella samarbeten och eventuella motsättningar mellan EU och NATO kan återspeglas i de skandinaviska staternas säkerhetspolitiska uttalanden och dokument.

De skandinaviska staternas identiteter

Brommesson har studerat den andra delen av den här studiens intresseområden, det vill säga de skandinaviska staternas olika uppfattningar kring identitet och utrikespolitiska uppfattningar. För att kunna identifiera skillnader mellan de nordiska staterna väljer han att studera hur begreppet ”nordicness”, vilket kan sägas innebära hur de skandinaviska staterna uppfattar sin utrikespolitiska identitet. Han undersöker också om och hur nordicness kan ligga till grund för den utrikespolitiska hållningen. Nordicness kan sägas innebära uppfattningen och erkännandet att de nordiska staterna har en roll i den internationella politiken (Brommesson, 2018). I sin undersökning använder sig Brommesson av rollteori, vilket är en teori om att olika stater tilldelas olika roller i den internationella ordningen, och utifrån hur man uppfattar sin roll så kommer olika utrikespolitiska och säkerhetspolitiska policys och förhållningssätt att skapas. Han menar då att man utifrån rollteorier kan få fram fyra olika idealtyper som kan kopplas till nordicness och till hur nordisk kultur och nordiska normer kan påverka utrikespolitiken. Genom dessa idealtyper, där kulturen, värderingarna och normernas värde och relevans inom utrikespolitiken varierar hos de fyra typerna, och genom att försöka identifiera nordicness hos de olika nordiska staterna, så framkommer det att de skandinaviska staterna har olika förutsättningar, och att nordicness därför tar sig olika uttryck i utrikespolitiken. Norge och Finland är exempelvis mer känsliga för Rysslands agerande, medan Danmark ofta är mer benäget att gå med i det amerikanska agerandet. Sverige, som är det huvudsakliga objektet för den fallstudie som Brommesson genomför, verkar ha haft tre olika roller och tre olika uppfattningar om nordicness. Även om Brommessons studie i huvudsak undersöker Sverige, och talar om nordicness för hela Norden, alltså inte endast det skandinaviska staterna, utan också Finland och Island, så är hans undersökningsresultat intressant för denna studie, då de belyser att det finns utrikespolitiska skillnader hos staterna som ska studeras. Norden var tidigare omtalat som exceptionellt när det kom till utrikespolitik och sin förmåga att verka internationellt trots att det handlade om små stater. Den första

rollen var alltså som ledare och förespråkare för internationellt samarbete under de år då man bedrev aktiv utrikespolitik, vilket var i slutet av kalla kriget (Brommesson, 2018). Efter det ändrades rollen till att vara europavänlig i och med inträdet i EU, och nu verkar det som att man har tagit rollen som "Nordic Balancer". Dock talar man mer om nationell säkerhet än om internationellt samarbete i sin nuvarande roll, även om man fortfarande är en del av den internationella politiken.

En liknande slutsats har Rieker (2006) också funnit, även om hennes studie inte utgår ifrån just nordicness. Rieker fann att de skandinaviska staterna kan anses ha haft olika identiteter genom åren, och att man nu rör sig emot en mer likartad identitet, gemensam för alla skandinaviska stater. Utrikespolitiken verkar alltså i allt större grad att konvergera istället för att divergera, vilket den gjort tidigare. Det finns naturligtvis fortfarande skillnader mellan de skandinaviska staternas utrikes – och säkerhetspolitik, men de skillnaderna är mindre än tidigare. Detta kan tänkas bero på en "Europeanization", där EU haft en central roll (Raik, 2015; Rieker, 2006). Medlemskapen och de nära samarbetena med EU har alltså påverkat de skandinaviska staterna på ett sådant att de blivit mer lika varandra när det gäller utrikespolitik. Istället för att verka som enskilda stater är man nu en integrerad grupp eller del av EU. Men trots detta har man fortfarande olika uppfattningar och förhållanden till NATO, vilket gör det intressant att undersöka hur dessa olika uppfattningar kan komma till uttryck. Uppfattningen kring nordicness, värderingar, normer och en slags utrikespolitisk identitet verkar alltså variera från stat till stat, och därmed kan det finnas anledning att undersöka om dessa skillnader också kommer till uttryck i utrikespolitiska deklamationer och dessutom om de kan kopplas till de olika medlemskap som de nordiska staterna har.

Slutsatser utifrån tidigare forskning

Sammanfattningsvis kan man se att det finns skäl att undersöka detta problem ytterligare. Förhållandet mellan organisationerna NATO och EU är delvis spänt, och samarbetet verkar inte vara helt självklart och naturligt, vilket Graeger & Haguevik (2011) visar. Då Graeger (2016; 2017) har upptäckt ett inofficiellt samarbete är syftet med denna studie istället att illustrera hur den officiella relationen mellan NATO och EU ser ut och reflekteras hos medlemsstaterna. Detta då EU och NATO är olika organisationer, och de har olika metoder för att uppnå de resultat man anser önskvärda. Därmed är forskningsområdet gällande NATOs och EUs relation inte stängt eller färdigt, och olikheter kan komma att uttryckas i analysmaterialet. Några tänkbara uttryck som dessa olikheter då kan ta sig är att staterna inte

kan prioritera samarbete med båda organisationerna lika högt eftersom organisationerna metoder och mål ibland kan vara motstridiga. Detta kan tänkas synas mest hos Danmark, då Danmark är den stat som är medlem i båda organisationerna. Sverige och Norge är medlemmar i en organisation och har ett samarbete med den andra organisationen, vilket skulle kunna göra en prioritering något enklare. Vidare kan Sverige behöva hitta andra försvarsmetoder än Danmark och Norge, då man inte kan räkna med NATOs kollektiva försvar, och detta skulle kunna komma till uttryck i det svenska analysmaterialet. Det kan även tänkas att det kan vara enklare för en utomstående stat att kritisera beslut, vilket innebär att Norge skulle kunna vara något mer skeptiskt mot EUs förslag än vad Sverige och Danmark har utrymme att vara.

Hur de skandinaviska staterna tänker kring identitet, handlingsutrymme och hur det handlingsutrymmet bäst ska förvaltas finns det olika uppfattningar kring, vilket diskuterats av Brommesson (2018), Rieker (2006), och även av Raik (2015). Raiks studie genomfördes dock inte med avseende på just de skandinaviska staterna, men ett övergripande mönster och tendenser mot "Europeanization" kan identifieras, och därför kan studien också appliceras på resonemanget gällande de skandinaviska staterna. Enligt tidigare forskning uppfattar de skandinaviska staterna sina utrikespolitiska identiteter och roller något varierande, vilket man då kan ana skulle kunna komma till uttryck i analysmaterialet. Hur identiteten uppfattas kan också komma att speglas i hur man väljer att förhålla sig till NATO och EU, detta då stater enligt tidigare forskning har olika uppfattningar kring EU beroende på vilken teori och identitet man utgår ifrån (Raik, 2015). Det är därför tänkbart att detta kan komma att upptäckas även i detta analysmaterial, då den teoretiska bakgrunden är densamma för denna studie som för Raiks studie, där det upptäcktes att beroende på vilket teoretiskt perspektiv man valde att utgå ifrån så fick EU olika betydelser. Realismen förklarade medlemskap och stödande av EU som ett sätt att stärka sina nationella intressen, liberalismen menade istället att EU är en utmärkt plattform för kostnadseffektiv diplomati, och konstruktivismen ansåg att staterna stöttade EU på grund av solidaritet, vilket är en social konstruktion (Raik, 2015). Det finns utrymme för liknande slutsatser även i denna undersökning.

Vad tidigare forskning visar gör det, tillsammans med det ökande spända världsläget där exempelvis Ryssland agerar allt mer aggressivt, relevant att undersöka forskningsområdet ytterligare, och ett intressant grepp att ta är då att genomföra en komparativ textanalys där de skandinaviska staternas egna texter undersöks.

Teoretiska utgångspunkter

Analysverktyget i undersökningen kommer att bestå av en idealtypsanalys som ska användas i den kvalitativa textanalysen. Den teoretiska bakgrunden i textanalysen är teorierna realism, liberalism samt konservatism, då dessa teorier är utgör en fördelaktig förutsättning för studien. Detta då det ofta är dessa teorier som utgör den teoretiska bakgrunden när undersökningar av utrikespolitik, säkerhetspolitik och internationella relationer sker, vilket också visas i Raiks studie (Raik, 2015).

Gällande validitet för de centrala begreppen i undersökningen, vilka är utrikespolitik och säkerhetspolitik, samt NATO och EU, så ska operationaliseringarna förhoppningsvis vara relativt omfattande (Bjereld, Demker, Hinnfors, 2018; Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns, Wängnerud, 2017). De tidigare nämnda diskussionerna kring definitionerna av utrikespolitik och säkerhetspolitik ska förhoppningsvis vara tillräckliga för att kunna omfatta de intressanta områdena som upptäcks i analysmaterialet. I samband med de diskussionerna nämndes också kort om hur NATO respektive EU arbetar kring säkerhetspolitik, och tanken är att detta ska ge en tillräckligt bra bild av hur organisationerna ser på säkerhet för att kunna genomföra undersökningen. Vidare kommer kortare sammanfattningar av de centrala teorierna realism, liberalism och konstruktivism att genomföras. De delar av sammanfattningarna som är av teoretisk relevans för studien kommer sedan att operationaliseras genom de centrala antaganden som nämns i respektive teoris sammanfattning nedan.

Realism

Staterna är de aktörer som har makt, internationella organisationer och liknande styr alltså väldigt lite. Världsordningen är en anarki, där stater vill ha så mycket makt som möjligt. Varje stat är utelämnad åt sig själv, och ingen kan räkna med någon annans hjälp och stöd. Ingen internationell auktoritet finns. Sådant som ekonomi eller ideologi anses inte påverka en stats position och makt i den internationella ordningen (Hall, 2014). De mest centrala begreppen som används inom realismen är säkerhetsdilemmat, maktbalans och polaritet.

Säkerhetsdilemmat innebär att då den militära makten är central i ett anarkistiskt system så kommer den stat som vid en viss tidpunkt skaffar sig militära resurser att utgöra ett hot mot de stater som vid samma tidpunkt inte skaffar militära resurser. De staterna måste då också rusta upp för att kunna vara förberedda, och det blir svårt att veta om upprustningarna är av offensivt eller defensivt slag, staternas individuella säkerhet leder till en kollektiv osäkerhet och det är detta som är säkerhetsdilemmat (Hall, 2014). För att undvika ett ständigt hot om

krig måste en maktbalans etableras, där stater antar att de har jämlika militära resurser, och därför inte vinner något på att starta ett krig. Staterna bevakar istället varandra, och en maktbalans råder alltså. Polaritet innebär att man avgör hur stabil den här maktbalansen kommer att vara, och hur många stater som har makten. Det finns då unipolärt system med en styrande hegemon, alltså där en stat har all makt jämfört med alla andra övriga stater. Det finns också bi – och multipolära system. I en bipolar maktstruktur finns två stater som delar på makten, och i en multipolär struktur delar mer än två stater på makten. Det bipolära systemet är ofta mer stabilt än det unipolära och multipolära (Hall, 2014).

När det gäller utrikespolitiska strategier kan realismen användas genom att underlätta för stater att hitta sina faktiska nationella intressen, och hur dessa intressen bäst kan försvaras. Detta kan vara svårare om man utgår ifrån internationella normer, då dessa normer inte tar hänsyn till enskilda stater, och de kan också anses vara något av en illusion då normer kan råda även om de faktiskt inte behövs. Andra intressen och ett annat agerande kan då gälla även om detta agerande inte stödjer de faktiska intressen som staten har (Jones & Smith, 2015).

Liberalism

Liberalismen bygger på antagandet att både stater och individer är fria och rationella, och att man därmed kan påverka sina internationella relationer för att nyttomaximeringen ska bli så stor som möjligt för alla inblandade. Man har alltså ett ömsesidigt beroende och en interdependens, där alla stater ska göra det som just den staten är bäst på för att det även gynnar andra stater genom exempelvis ekonomisk tillväxt (Ericson, 2014). Interdependens är alltså kopplat till de komparativa fördelarna som Ricardo tidigt diskuterade kring, men de komparativa fördelarna tillämpas också i andra avseenden gällande den internationella politiken hos det liberala tänkandet. (Barber, 2009; Ericson, 2014). Samarbete ska underlätta för att uppnå fred och frihet. Staters agerande kan härledas till att olika nationella intressegrupper styr, och andra aktörer än stater, så som internationella organisationer och multinationella företag, kan påverka världsordningen och den internationella politiken. Liberalism har till viss del en normativ grund, där frihet, fred och välfärd ska eftersträvas genom internationella samarbeten (Ericson, 2014). Tanken om samarbete och frihet genomsyrar hela det liberalistiska synsättet, och man menar att politiken inte kan delas in i en nationell och internationell del, då de påverkas av varandra, och att intressekonflikter kan lösas genom institutioner och större samarbeten. Det finns universella värden och gemensamma intressen hos alla stater och därför ska man också samarbeta för att

så många som möjligt ska få chansen att uppleva den välfärd som dessa värden och intressen kan skapa i världen, exempelvis de mänskliga rättigheterna. Demokrati, fred och frihandel ska främjas. Om realisterna ser staters makt som ett nollsummespel så menar liberala att det är ett möjligt plussummespel, där internationella samarbeten kan ge detta ”plus”, eller helt enkelt vara fördelaktigt för staterna (Ericson, 2014). Ett begrepp som kopplas samman med den liberala teorin är ”den demokratiska freden”, vilket innebär att demokratiska stater inte krigar med varandra. Detta beror dels på att de internationella institutionerna försvårar och utgör strukturella hinder för stater att börja kriga, och dels genom att de liberala och demokratiska värderingarna och normerna inte betraktar våld som legitimt. Diplomati och internationella samarbeten och diskussioner är istället vägen för att lösa eventuella internationella konflikter. (Ericson, 2014).

Konstruktivism

Konstruktivismen skiljer sig ifrån både realismen och liberalismen då man konstruktivister inte anser att det finns några givna intressen eller naturliga preferenser hos stater, utan att staters intressen varierar beroende på situation. Intressen är något som är skapat eller konstruerat (Bjereld, Ekengren, Lilja, 2015). Därför är det intressant för konstruktivister att försöka komma fram till varför stater ibland uppfattar sig ha olika säkerhetsintresse. Konstruktivismen utgår därför ifrån staters självbild och uppfattning, alltså identitet, för att försöka hitta en förklaring till de olika säkerhetsintressena. Beroende på hur staten uppfattar sig själv så kommer den agera annorlunda i världspolitiken. Även de normer och den kultur som finns i en stat är av intresse för en konstruktivist. Konstruktivismen har också begreppet lämplighetslogik, vilket är tätt sammanlänkat med identitetstänkandet, och innebär att en stat kommer att skapa de intressen som man vill ha utifrån vilken identitet man uppfattar sig ha. Aktörer kan ha flera identiteter samtidigt, och kan på olika sätt visa vilken identitet man väljer att ha för tillfället. Exempelvis kan Sverige välja att vara antingen just Sverige, Skandinavien, Norden eller Europa beroende på vilket som passar bäst ihop med de intressen man har. Man kan vara inkluderande eller exkluderande med hjälp av konstruktivismen, och det är relativt lätt att skapa ett ”vi och dom” – tänkande om man så önskar (Bjereld et al, 2015). Vidare menar konstruktivismen att sociala konstruktioner så som idéer, begrepp och tankar är av lika stor vikt som militär och ekonomisk styrka. Begrepp och språk uttrycker normer och vanor, och sådant som ”maktbalans” eller ”gemensamma intressen” betyder egentligen inte särskilt mycket innan innebörden har definierats, vilket den endast kan göra genom att använda det språk som också är ett verktyg för att uttrycka identitet och normer. Språket är alltså inte

heller naturligt, utan ett resultat av vad man har lärt sig vara och vad man skulle vilja vara, alltså vilken identitetsuppfattning man har. Staternas, och andra aktörers, agerande i den internationella politiken kan alltså förklaras med hjälp av vilket handlade som är lämpligt i den givna situationen, vilket begränsas av vilka normer och vilken identitet som existerar (Bjerled et al, 2015).

Konstruktivismen kan ge andra förklaringar till fenomen än vad de rationella teorierna, realismen och liberalismen, kan (Raik, 2015). En studie där Finlands och Estlands relation till EU studeras genom att använda dessa tre olika perspektiv visar att medan realismen och liberalismen förespråkar nationella intressen respektive utökad, kostnadseffektiv diplomati, så förespråkar konstruktivismen egentligen inget alls. Konstruktivismen beskriver, och konstaterar att förhållningssättet som Finland och Estland har beror på att man värdesätter solidaritet, vilket är något som är skapat av samhället. Därmed är förhållningssättet en social konstruktion, vilket också är det som konstruktivismen menar (Raik, 2015).

Utifrån de ovanstående teoretiska sammanfattningarna kan en schematisk bild av teoriernas huvudsakliga drag konstrueras:

Tabell 1: Teoretiska sammanfattningar

	Realism	Liberalism	Konstruktivism
Världssystem	Anarki	Anarki	Det rådande system som är socialt konstruerat, det finns inget naturligt tillstånd i världen.
Aktörer i världssystemet	Stater	Stater, individer, internationella organisationer, företag och politiker.	Aktörerna är inte centrala hos konstruktivismen, istället måste de förhålla sig till rådande normer och till den identitet de vill ha eller har. Man

			anser dock att såväl stater som olika internationella organisationer och företag kan skapa normer och identitet.
Utrikespolitiska och säkerhetspolitiska mål	Stabilitet och säkerhet, gärna makt och då särskilt militär makt.	Samarbete, goda relationer och kontakter med omvärlden, och att säkerhet uppnås genom detta samarbete.	Målen varierar beroende på vilken verklighet som har skapats och beroende på hur aktören väljer att reagera på den verkligheten utifrån sin identitet, sina normer och idéer.
Utrikespolitiska och säkerhetspolitiska strategier och metoder för att uppnå målen	Nationell militär styrka, upprustningar, maktbalanser och militära allianser.	Diplomati, internationella samtal och internationellt samarbete.	Beroende på vilka mål man har så förändras strategi, dock är det vanligt förekommande med olika typer av identitetsmarkeringar, där ett ”vi och dom” – tänkande kan skapas och därmed bildar en strategi. Språket är ett verktyg som kan ge uttryck för hur man ser på världen, och därmed visar hur man vill förhålla sig utrikes –

			och säkerhetspolitiskt.
--	--	--	----------------------------

Ett analyschema med avseende på just denna studie kan också formars, där teorierna kopplas till de relevanta faktorerna i denna undersökning. De faktorerna är hur de olika teorierna beskriver och ser på organisationerna NATO och EU, samt beskriver begreppet säkerhetspolitik. Att dessa tre faktorer anses vara de som är de mest relevanta för studien är för att det är just en undersökning av hur förhållandet mellan NATO och EU ser ut, och att detta skulle kunna upptäckas om man studerar de skandinaviska staternas olika säkerhetspolitik och enskilda förhållande till EU respektive NATO.

Analysen av de olika staternas säkerhetspolitik förtydligas och fördjupas med hjälp av teoriernas olika beskrivningar av säkerhetspolitik.

Utrikespolitik är också en del som ibland nämns i undersökningen, men då detta är ett mer omfattande begrepp än säkerhetspolitik, och säkerhetspolitik dessutom är en del av utrikespolitiken, är det tillräckligt att förklara just säkerhetspolitik eftersom det är undersökningens huvudsakliga fokus. Analyschemat ser ut enligt följande:

Tabell 2: Analyschema

	Realism	Liberalism	Konstruktivism
Beskrivning av NATO	En militärallians för att balansera upp maktbalansen i det anarkistiska världsläget.	En allians där militären får stort fokus, konflikter kan lösas på andra sätt än med militär makt.	Staternas konstruerade identitet och intressen har skapat behovet av allians, och det har även blivit något av en norm att gå med i denna allians. Den konstruerade verkligheten har skapat behovet av en organisation där

			kollektivt försvar är centralt.
Beskrivning av EU	Ett samarbete som äventyrar staternas suveränitet, och som riskerar att minska staternas säkerhet. Samarbete kan inte rädda staten, det enda som räknas är militär makt och självhjälp.	Ett lämpligt samarbete, och en god plattform och institutioner där internationella samtal, normbildning och diplomatiska utbyten för att lösa konflikter kan ske.	De europeiska staterna uppfattar sig själva som samarbetsvilliga, och vill därför vara med i det europeiska samarbete för att också bli uppfattad som en samarbetspartner av andra stater. Det har också utvecklats till något av en norm att vara med i EU.
Beskrivning av säkerhetspolitik	Säkerhetspolitiken är till stor del militärupprustning. Endast den enskilda staten kan hjälpa sig själv, och eftersom krig är det normala världsläget i en anarkistisk värld så är militär makt det som kan säkra statens överlevnad.	Säkerhetspolitiken stärks genom samarbete och internationella utbyten, även om den suveräna staten fortfarande ska respekteras. Samtal, diplomati och normbildning kan lösa mer än ett faktiskt agerande.	Stater har olika säkerhetsintressen, som har skapats av olika normer, identiteter och idéer. Dessa normer och identiteter kan i sin tur ha skapats för att ge en viss bild av staten gentemot andra stater. ”Vi och dom” tänkandet kan prägla säkerhetsintressen och säkerhetspolitiken.

Metod

Den valda metoden för den här undersökningen är en kvalitativ textanalys då detta ger möjligheter för att förhoppningsvis kunna urskilja skillnader och även mindre nyanser när det gäller staternas förhållande till organisationerna (Esaiasson et al, 2017). Den teoretiska bakgrunden har beskrivits, och ovanstående analyschema har konstruerats. Dessa scheman underlättar för att kunna identifiera för studien intressanta delar i analysmaterialet. Det som är av intresse för studien är i stort sett alla formuleringar där ”EU” eller ”NATO” nämns, dock med särskilt fokus på säkerhetspolitik. Emellertid kan det förekomma att även exempelvis ekonomiska delar nämns, så som att man har EU som en stor handelspartner eller likande, då även detta påverkar det förhållande som man har med den aktuella organisationen. Hur frekvent förekommande ”EU” och ”NATO” är i analysmaterialet kommer inte att noteras, det är sammanhang och helhet som är intressant för undersökningen.

Därför är de uttalanden och texter som är av intresse för denna studie kontextbundna, och sammanhangsberoende för att vara av intresse. Formuleringar som tyder på exempelvis att man samarbetar med NATO eller EU i viss fråga för att främja ett speciellt mål, eller att man vill verka för att förändra eller förbättra EU eller NATO är därför det som är av betydelse för undersökningen.

Analysmaterialet är i huvudsak de skandinaviska staternas utrikespolitiska deklARATIONER, dock saknas Danmarks deklARATION för 2011 och ersätts därför med ett liknande tal, som presenteras senare i texten. Materialet valdes därför att texterna och talen är välarbetade och genomtänka, och ger en klar bild av förhållandena på en relativt liten textmängd. Årtalen är år 2011 och år 2017, och dessa valdes för att få till ett någorlunda tidsspann där eventuella skillnader mellan åren kan upptäckas, samt för att den ryska annektering av Krim skedde 2014, och det anses ofta vara en speciell punkt ur ett utrikespolitiskt och säkerhetspolitiskt perspektiv (Buckley & Tucker, 2019; Maass, 2019; Stahl, Lucke, Felfeli, 2016). Att Krim – annekteringen skulle kunna påverka Skandinavien är tänkbart då man är sårbar för ryskt agerande på grund av det geografiska läget (Brommesson, 2018), och på grund av de relationer man har med internationella organisationer. Genom NATO – alliansen och medlemskapen i EU så är man sammanlänkad med såväl USA som östeuropeiska stater som exempelvis Polen och de baltiska staterna, vilka också är känsliga för hur Ryssland väljer att agera. Det är därför intressant att se hur Krim-annekteringen kan ha påverkat de skandinaviska staterna och hur detta i så fall kommer till uttryck i det valda analysmaterialet.

Att de skandinaviska staterna valdes som analysenheter för denna studie beror som nämnt på att de ofta anses vara lika, men om man tittar närmre inser man att så är inte fallet. De är tillräckligt lika för att kunna urskilja både tydliga likheter, så som en i huvudsak liberal utrikespolitik, men också olikheter, så som historiska erfarenheter.

De skandinaviska staterna har en hel del gemensamt, men man har ändå valt olika förhållningssätt till de internationella organisationerna. Det är därför intressant att se hur dessa medlemskap och icke-medlemskap kommer till uttryck i de faktiska uttalandena och dokumenten som finns inom staternas säkerhetspolitik. Urvalet representerar också olika kombinationer av medlemskap, då Norge är med i NATO men inte EU, Sverige är med i EU men inte NATO, och Danmark är med i både EU och NATO. Detta urval borde alltså ge förutsättningar för att kunna se den dynamik som skulle kunna finnas mellan de skandinaviska staterna och de internationella organisationerna då det finns olika varianter av internationella förhållningssätt representerade i urvalet.

Det finns en del forskning kring hur förhållandet mellan NATO och EU ser ut på organisationsnivå, och därför kan det också vara intressant att se hur de skandinaviska staterna förhåller sig till organisationerna, och till förhållandet mellan NATO och EU genom att undersöka hur man uttrycker säkerhetspolitik som berör dessa organisationer (Graeger & Haugevik, 2011; Graeger, 2016; Graeger, 2017).

Samtidigt finns det också forskning kring hur de skandinaviska staterna ser på hur säkerhetspolitik ska bedrivas, både sin egna nationella och den mer internationella, exempelvis inom EU, och mellan EU och delar av övriga världen (Ingebritsen, 2002, Petersson, 2012). Man har också olika uppfattning kring identitet, och hur man bäst bör agera utifrån det handlingsutrymme man har (Brommesson, 2018). Därför är det också intressant att undersöka hur de förhåller sig till de internationella organisationerna, och hur relationerna och förhållningssätten kommer till uttryck i dokumenten, och det finns också anledning att tro att uttrycken ser annorlunda ut från stat till stat, på grund av tidigare nämnda skillnader mellan de skandinaviska staterna. Man har inte bara olika medlemskap och relationer till NATO och EU, utan man har också olika historiska erfarenheter, och olika uppfattningar om identitet, handlingsutrymme, och vad som faktiskt är en önskvärd utrikes – och säkerhetspolitik.

De teoretiska utgångspunkterna som används i denna undersökning finns där för att göra studien fylligare och förankrad. Det är dock värt att poängtera att undersökningen inte är en studie på hur de teoretiska utgångspunkterna kommer till uttryck eller återges hos de skandinaviska staternas säkerhetspolitiska uttalanden och dokument, utan det är en studie på

hur de olika medlemskapen och förhållandena till NATO och EU kommer till uttryck. Studien blir därmed av det teorikonsumerande slaget. En teoretisk grund är ändå önskvärd, då exempelvis en eventuell upprustning, som skulle kunna föreslås av NATO, kan identifieras som ett inslag av realistisk teori. Därmed blir analysen fylligare och mer välgrundad med hjälp av de teoretiska utgångspunkterna, även om teorin i sig inte är det som huvudsakligen undersökas i denna studie. Det ligger i studiens intresse att jämföra de teoretiska bakgrunderna och utgångspunkterna hos respektive stat, då detta är en del i komparationen.

Mot denna bakgrund är de frågeställningar som är grundläggande för analysen, och som ska försöka besvaras, följande:

”På vilka sätt uttrycks de skandinaviska staternas relationer till EU respektive NATO, och finns det några skillnader eller likheter i dessa uttryck?”

”Kan en intressekonflikt eller andra typer av motsättningar mellan EU och NATO märkas av i analysmaterialet?”

”Är någon av teorierna mer dominerande än de övriga?”

Dessa frågeställningar ska alltså försöka besvaras utifrån det analyschema som finns ovan, och frågorna utgör därmed grunden för undersökningen, även om andra delar som är av intresse för studien också kan komma att nämnas.

Beskrivning och analys

De olika deklARATIONERNA kommer först att beskrivas, sedan analyseras. Beskrivningen börjar med 2011 års dokument, sedan följer 2017 års. Detta för att kunna följa den kronologiska utvecklingen. Hela de nedanstående styckena är referat till de respektive dokument som står som rubrik till respektive stycke.

Sveriges utrikespolitiska deklARATION 2011

EU ska verka för att frihet och fred, och ”Sverige ingår i en politisk allians och tar ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet.” Man anser sig alltså ha ett ansvar att försöka främja säkerheten, både lokalt och globalt. Det nämns också att EUs utrikespolitik är Sveriges

utrikespolitik, kopplingen och förhållandet till EU i 2011 års deklARATION är alltså mycket stark och tydlig med avseende på utrikespolitiken. Förhållandet ser mycket lika ut även med avseende på säkerhetspolitiken, då man, enligt citatet, skriver att Sverige har ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet i och med medlemskapet i EU. Sverige kommer därför inte att agera passivt om ett annat EU – land eller nordiskt land skulle angripas. Vidare förväntar man sig samma agerande om situationen är det omvända, alltså om Sverige skulle angripas. Förhållandet till EU utvecklas ytterligare när man nämner att Sverige är drivande för att stärka EUs förmåga att bidra till olika typer av krishantering. Man leder den nordiska stridsgruppen, som ska stå till EUs förfogade om situation skulle kräva detta. Man skriver att ”inom ramen för vår europeiska identitet ryms den nordiska.”, det ges utrymme för båda identiteterna i svensk utrikespolitik, och man nämner att man vill fortsätta att utveckla den nordiska samarbetet.

NATO nämns vid ett tillfälle i denna deklARATION, och det är när man nämner att de baltiska staterna nu är medlemmar av både EU och NATO, vilket man anser är en positiv utveckling för regionen.

Norges utrikespolitiska deklARATION 2011

Världen är multipolär, och detta är det nya normalläget. ”Världen domineras inte längre av två rivaliserande makter, som under kalla kriget. Världen leds inte av USA, vilket var fallet i åren efter. Världen är multipolär, med flera nya maktcentrum. Detta är det nya normala”, skriver man. Det finns inte längre två rivaliserande stormakter, makten är numera uppdelad.

Samtidigt menar man att det inte egentligen underlättar arbetet, och att det inte blir enklare att samtala, komma överens, och diskutera normer och avtal.

EU nämns i samband med att man diskuterar ekonomi, import och export, där man skriver att den största delen av den internationella handeln sker i närområdet, vilket gör samarbetet med EU till en fortsatt prioritet. Vidare ges säkerhetspolitiken utrymme i deklARATIONEN, och då nämns det att det transatlantiska förhållandet viktigt och även om förhållandet inte är av samma militära karaktär som tidigare så är goda relationer med USA viktigt på grund av det geografiska läget och den sårbarhet som kustremsan för med sig. Man vill ha en modern NATO - allians, dock ges inga exempel på vad detta egentligen innebär. Tydligt är det dock att man gärna vill samarbeta med USA, och önskar att USA hittar lösningar på internationella problem. Förhållandet till NATO utvecklas genom att man talar om att NATO ger medlemsstaterna kollektivt försvar, och man diskuterar också implementeringen av NATOs

nya koncept, där både försvar i närområdet samt operationer utanför medlemsstaterna ska ingå.

Det nämns också att det ligger i Norges intresse att följa utvecklingen av EU som politisk aktör, både i Europa men också globalt. Man vill också följa hur utvecklingen ser ut i EU - länderna efter finanskrisen några år tidigare.

Då Norge och EU ofta har samma syn på internationella problem och lösningar vill man gärna samarbeta med EU för att öka genomslagskraften för Norges utrikespolitik. Situationen inom EU betraktas utifrån, där man nämner att sådant som valutasamarbete och fri arbetsmarknad kan verka både negativt och positivt.

Man följer också utvecklingen av EUs nya utrikespolitiska institution, som ska samordna medlemsstaterna utrikes - och säkerhetspolitik, och ge den större genomslagskraft. Norge vill gärna att detta projekt ska lyckas, då Norge och EU ofta har liknande utrikespolitik inom sådant som mänskliga rättigheter, klimat och miljö samt rättsstatsprinciper. Man vill då ha stöd ifrån EU och kunna föra denna politik. Det nämns också att man anser sig vara vittne till ett kulturellt skifte nu, när enskilda stater delvis övergår från att föra en enskild utrikespolitik till att föra en gemensam. Det ska bli intressant att följa denna utveckling på sikt.

Danmarks utrikespolitiska deklARATION 2011

Eftersom det inte finns en utrikespolitisk deklARATION för Danmark 2011, då detta inte kunde hittas, så har denna text ersatts med liknande analysmaterial. Texten består, liksom de utrikespolitiska deklARATIONerna, av ett tal, och är från slutet av november 2010. Därmed är materialet endast några månader äldre än vad en deklARATION för 2011 skulle kunna ha varit, och därför är det tänkbart att en utrikespolitisk deklARATION som framförts några månader senare hade varit tillräckligt lik denna text för att texten ska fungera som ersättande material för denna studie. Innehållet diskuterar Danmarks utrikespolitiska kurs mot 2020, och i förhållande till de årsvisa deklARATIONerna är siktet längre, då deklARATIONerna inte talar om mål för årtiondet på samma sätt. Dock ger det framåtblickande perspektivet ändå tillräckligt lika analysmaterial för att deklARATIONen och detta ersättande tal ska kunna fylla samma funktion i denna undersökning. I det ersättande materialet görs en summering av det nuvarande världsläget och sedan blickas det framåt, vilket också är fallet i de årsvisa utrikespolitiska deklARATIONerna. Referatet följer nedan:

Världen förändras, och detta kommer att definiera det kommande årtiondet. Världen har större möjligheter nu än tidigare, men den är också mer komplex, och det finns en ökad risk för

konflikter. Det skrivs att ”Alla vi som upplevde och växte upp med kalla krigets relativa förutsägbarhet, står nu i en värld definierat av förändring och oförutsägbarhet. En värld med stora möjligheter, men också en värld präglad av stor komplexitet och med en betydande konfliktpotential.”

Vidare talar man om en omfördelning av politisk och ekonomisk makt ifrån USA och Europa, till exempelvis Kina, Indien och Brasilien. Finanskrisen snabbade på detta händelseförlopp, och makten är nu utspridd på flera aktörer. USA kommer därmed inte att vara den supermakt som de tidigare har varit.

Man diskuterar hur denna utveckling kan komma att påverka Danmark, och danska intressen gällande utrikes – och säkerhetspolitik.

Man funderar kring hur man ska förhålla sig till de nya säkerhets – och hotbilderna som finns, vilket man också diskuterade under det då nyligen avslutande NATO – toppmötet. Det är inte bara militära hot som kommer att finnas framöver, utan problem gällande energiförsörjning, klimatförändringar, terrorism, organiserad brottslighet samt cyberhot kan också uppstå. Om man ska kunna stå emot detta krävs en stark internationell sammanhållning, där arbetsbördan är uppdelad mellan de internationella organisationerna och övriga aktörer. Danmark har precis varit med och beslutat om att göra NATOs nya strategiska koncept, och om NATOs missilförsvar.

Vidare vill man också arbeta för ett förnyande av EUs politik, för att de kommande danska reformerna och de europiska ska ske samtidigt och inte konkurrera med varandra. Man vill stärka det ekonomiska samarbetet med EU, då man anser att detta är det bästa sättet att komma ur finanskrisen.

Man ska inte ge upp sina värderingar; demokrati, rättsstatsprincipen, mänskliga fri – och rättigheter, även om maktspridningen kan orsaka en större instabilitet. Man vill inte bli passiv, utan utrikespolitiken ska även fortsättningsvis vara aktiv. Detta kräver också en aktiv insats ifrån EU.

På grund av den ökade osäkerhet som man tror att kommande år kommer att föra med sig anser man det vara särskilt viktigt att ”gripa tag i alla de multilaterala handtag” som man har tillgång till. Det gäller då främst EU, men också NATO. EU måste klara av att ta en tongivande roll i den nya världsordningen, vilket man också börjat göra genom introducerandet av en ny gemensam utrikestjänst. Danmark ska också pressa EU att stärka sina band till nya globala aktörer, och man betonar vikten av transatlantiska förbindelser. Samarbetet mellan Europa och USA ska inte tas för givet, men det ska ändå utvecklas.

Samtidigt vill inte Danmark lägga all tid och energi på att skapa förbindelser utomlands, man vill också klara sig själv, och kunna stå upp för sina egna intressen.

Slutligen menar man att ”vi – både Danmark och Europa”, står framför svåra prövningar framöver. Man ska dock inte fokusera på att vara alltför pessimistisk, utan man vill fokusera på sina styrkor, och på möjligheter istället för risker. För att kunna ha denna inställning krävs det att man löser de problem som uppstår gemensamt.

Sveriges utrikespolitiska deklARATION 2017

EU förblir viktigt för Sverige, och man ska bidra till att EU hålls samman och är principfast. Den oförutsägbara utvecklingen inom Europa och i världen sätter samarbetet på prov genom sådant som en instabil ekonomisk utveckling och ökad populism i Europa. Det skrivs att ”EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena” och att unionens internationella strategier påverkar Sveriges förmåga att hantera olika typer av kriser. Därför ska Sverige verka för att stärka EU:s gemensamma säkerhetspolitik. Man välkomnar det utvecklade samarbetet mellan EU och NATO, och man beklagar att Storbritannien har valt att lämna EU. Det skrivs också att ”Sveriges säkerhetspolitiska förhållning ligger fast.” Man håller kvar vid den militära alliansfriheten då man tycker att den tjänar Sverige väl. Vidare vill man utveckla samarbetet med NATO och stärka den transatlantiska länken. Sverige inte kommer att förhålla sig passivt om ett annat EU – land eller nordiskt land skulle angripas, och man förväntar sig att det omvända ska hända om Sverige skulle attackeras.

Utrikespolitiken består i första hand av diplomati, medling, konfliktförebyggande och förtroendeskapande åtgärder, och dessa faktorer ska verka för att skapa stabilitet både lokalt och globalt. Ryssland ges också utrymme i deklARATIONEN. Man fördömer aggressionen mot Ukraina och den illegala annekteringen av Krim. Samtidigt vill man upprätthålla en politisk dialog, och uppmanar Ryssland att samarbeta istället för att konfrontera.

Sverige vill också utveckla samarbete med USA, och menar att USA, Sverige och EU har gemensamma normer, värderingar samt sätt att hantera globala utmaningar på. Möjligheten att få genomslag för detta ökar om man samarbetar.

EU nämns också i samband med handel och ekonomi, där man skriver att 71 procent av svensk export går till EU, och att man därmed fördjupar EU:s inre marknad.

Norges utrikespolitiska deklARATION 2017

EU nämns i samband med att man diskuterar det brittiska utträdet ur EU, och man menar då att det är fortsatt viktigt att EU och Storbritannien samarbetar, både kring utrikespolitiken, men också inom andra områden. Det behövs en stark europeisk röst i den internationella politiska debatten, då det förekommer en ökad polarisering i världen. Man skriver också att man vill fortsätta att handla med Storbritannien efter utträdet, samtidigt som man observerar utvecklingen mellan de kvarvarande medlemsstaterna och Storbritannien. Världen uppfattas som mer instabil än tidigare, och man skriver att ”man frågar sig om dagens konflikter och oro är ett tillfälligt bakslag på vägen mot en bättre och tryggare värld, eller om man upplever en ny normal, en värld som blir farligare, mer instabil och mer oförutsägbar?” Man talar också om att man måste vara beredd på en allt mer multipolär världsordning, och att prioriteringar och diplomati måste vara förenligt med detta. Det nämns att Europa nu arbetar för att ta större ansvar för sin egna säkerhet, och att detta kommer att märkas i de utrikespolitiska prioriteringarna hos de olika staterna.

Norge har beslutat om en ny långtidsplan för sitt försvar, och menar att detta stärker både Norges försvar, och NATOs kollektiva försvar. Man är inte tillräckligt stark för att kunna försvara sig på egen hand, och därför är Norges försvar helt enkelt NATOs kollektiva försvar. Norge deltar också i NATOs nya försvarskoncept, där man vill öka närvaron i öst, exempelvis i Litauen. Norge ska också ansvara för stora delar av NATOs marina styrkor under året (2017). Man är mån om att förstärka relationen med NATO, och vill därför hjälpa till i dessa nya operationer och koncept.

Rysslands annektering av Krim nämns också här, man skriver att både folkrätten och tilliten har blivit utsatt för brott i och med denna handling, och Rysslands agerande har skapat osäkerhet. Man vill förhålla sig till Ryssland på ett förutsägbart, konsistent och tydligt sätt för att minska risken för osäkerhet och missförstånd.

Danmarks utrikespolitiska deklARATION 2017

EU är ett helt nödvändigt instrument för att stärka Danmarks intressen, och man skriver att ”EU är ett helt avgörande instrument för att säkra danska intressen. Man får en större röst globalt när 27 stater talar tillsammans.” Den danska rösten förstärks när medlemsstaterna uttalar sig tillsammans, och det ökar möjligheterna till genomslagskraft för den danska politiken. Samtidigt menar man att det finns utrymme för utveckling och förbättring av EU. Detta krävs för att EU ska kunna fortsätta verka för Europas fred, frihet och frihandel. Vidare

beklagar man beslutet att Storbritannien ska gå ur EU då britterna har varit en nära samarbetspartner inom EU. Att gå ur EU är inte rätt väg att gå för Danmark, då Danmarks intressen vårdas bäst inom EU. Man poängterar att man vill upprätthålla det täta samarbetet med britterna, och att man hoppas på ett tätt samarbete mellan EU och Storbritannien även i fortsättningen.

Även Danmarks deklaration nämner den ryska annekteringen av Krim, och konstaterar att Ryssland inte längre spelar efter de internationella spelreglerna. Ryssland utgör en risk för Danmark och övriga närområdet, man slår fast att de internationella spelreglerna måste försvaras. Därför väljer också Danmark att skicka trupper till NATOs försvarande av Baltikum, och man vill fortsatt hålla Rysslands behandling av Ukraina högt på EUs dagordning. Danmark leder också arbetet emot korruption i Ukraina.

Man skriver om samarbete med NATO och EU för att bekämpa människosmugglare som försöker att tjäna pengar på den tragiska migrationskrisen.

Vidare nämner man att den danska regeringen nu ska komma med en samlad utrikes – och säkerhetspolitisk strategi, vilken är den första i sitt slag. Man ska fortsatt verka inom EU, då EU är den viktigaste plattformen för att säkra danska intressen, dock vill man verka för att EU ska bli mer fokuserad på de större områdena; fred, frihet och frihandel.

Resultattabell

Utifrån de ovanstående beskrivningarna och det konstruerade analyschemat (tabell 2) kan följande analys göras, där respektive stats texter kopplas till den teoretiska bakgrunden. De ovanstående beskrivningarna är dock mer utförliga, och innehåller mer text än vad nedanstående tabell gör, detta då allt som finns beskrivet inte kan kopplas till en specifik teori. Resultaten ifrån både ovanstående längre beskrivningar, och ifrån den mer kortfattade tabellen kommer också att analyseras i en sammanfattande diskussion, där resultatet också kommer att diskuteras utifrån de frågeställningar som användes under analysen.

Tabell 3: Resultatsammanfattning

	Sverige	Norge	Danmark
Realism	2011: - 2017: Maktbalanserna har	2011: ”Världen domineras inte längre av två rivaliserande makter	2011: Dramatisk förflyttning av ekonomisk och politisk makt, ifrån

	förändrats jämfört med tidigare.	<p>som under kalla kriget. Världen är multipolär, och detta är det nya normalläget.”</p> <p>2017: Ökad polarisering och fler politiska konflikter. Ökade investeringar i militären. Förbereder för en allt mer multipolär världsordning.</p>	<p>USA och Europa, till Kina, Indien och Brasilien. 10 – talet kommer att bli maktspridningens tid, och det inte kommer att finnas en dominerande hegemon. NATOs nya missilsatsning stöttas, i detta fall välkomnas en militär upprustning. 2017: Trupper skickas för att samarbete med NATO i Baltikum, och man vill arbeta för att säkra danska intressen.</p>
Liberalism	<p>2011: Stora delar av deklARATIONEN, och i stort sett hela diskussionen kring EU och hur man ser på förhållandet till EU. Sammanlänkandet till EU är mycket tydligt, och man är verkligen öppen för samarbete.</p>	<p>2011: Stärka bilaterala relationer och öka de diplomatiska förbindelserna.</p> <p>2017: Det finns risk för att möjligheterna till multilaterala samarbeten minskar, och man måste då försvara den liberala världsordningen, och</p>	<p>2011: Andra sorts hot än militära nämns, exempelvis energiförsörjning och klimatförändringar. Ska ”gripa i alla multilaterala handtag” för att försvara grundläggande principer som</p>

	<p>2017: De normer och värderingar som har skapat en stabil, multilateral, världsordning nu utmanas då universella värderingar inte längre är självklara. Diskussion av olika typer av säkerhetshot, såväl militära som naturkatastrofer. Förhållandet till Ryssland ska vara sådant att samtal och diskussion går först och att konkreta handlingar, exempelvis militära aktioner, inte är den första responsen.</p>	<p>verka för att vara en god samarbetspartner.</p>	<p>demokrati och mänskliga fri – och rättigheter. 2017: EU är ett helt avgörande instrument för att säkra danska intressen då EU skapar en starkare röst för Europa.</p>
Konstruktivism	<p>2011: Sverige har ett solidariskt ansvar för Europa, och solidaritet kan anses vara en social konstruktion. Identitet nämns, och ”inom ramen för vår europeiska identitet ryms den nordiska.”,</p>	<p>2011: En spridning av makt är en spridning av ansvar, och att det globala systemet har förändrats. 2017: Inrikes – och utrikespolitisk har blivit mer sammanlänkat på</p>	<p>2011: De danska värderingar ska försvaras och främjas, och detta ska göras ”kompromisslöst”. Värderingar tar alltså stor plats i politiken. EUs politik ska förnyas, Danmark</p>

	vilket kan kopplas till begreppet ”nordicness.” 2017: -	grund av det mer osäkra världsläget. En annan verklighet har alltså skapats, och man måste då förhålla sig annorlunda till den.	vill inte riskera att vara vinnare i en förlorande region, vilket kan kopplas till tänkandet kring identitet. Identitetstänket syns också när man talar om ”Vi – Danmark och Europa.” 2017: -
--	--	---	--

Diskussion och slutsats

Utifrån de frågeställningar som var grundläggande för studiens analys, ”På vilka sätt uttrycks de skandinaviska staternas relationer till EU respektive NATO, och finns det några skillnader eller likheter i dessa uttryck?”, ”Kan en intressekonflikt eller andra typer av motsättningar mellan EU och NATO märkas av i analysmaterialet?”, samt ”Är någon av teorierna mer dominerande än de övriga?” kan resultatet diskuteras.

Svaret på den första frågan är att det finns både skillnader och likheter i staternas uttryck, och att dessa också varierar beroende på vilket år man undersöker. Detta överensstämmer med de förväntade resultaten, och med den inledande diskussionen om att de skandinaviska staterna uppfattas som lika trots att det faktiskt är olika när man studerar dem på detaljnivå.

I 2011 års material nämner Sverige i stort sett uteslutande EU, och medlemskapet kommer till uttryck när man skriver att man har ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet. NATO nämns endast genom att man noterar att antalet medlemsstater har ökat, vilket inte är ett uttryck på någon typ av egentlig relation. Norge ser mest på EU som en handelspartner, och betraktar organisationen utifrån. EU anses viktigt för Europas utveckling, men man vill inte själva delta. Då menar man att det är viktigare med relationen till USA, som man vårdar genom medlemskapet i NATO. Medlemskapet gynnar också Norges försvar. Att Danmark är med i NATO märks också, då man nämner NATO – toppmötet, och att man stödjer de beslut som togs där. Likt Sverige är Danmark med i EU, men till skillnad från Sverige är man något mer kritisk i tonen. Medan Sveriges material mest diskuterar vilka fördelar som finns med EU menar Danmark att EU är bra, men också behöver utvecklas för att fylla sin funktion.

Danmark vill använda de multilaterala förbindelserna som EU medför, men EU måste också våga ta plats i världsordningen, menar man. De dubbla medlemskapen som Danmark har märks därmed i materialet. Vidare till 2017 års material så är svaren på frågeställningarna relativt lika svaren från 2011. Sverige menar att EU är den viktigare politiska arenan, och att man ska verka för att stärka EUs gemensamma säkerhetspolitik. Medlemskapet kommer alltså tydligt till uttryck. När det gäller NATO skriver man att man vill utveckla samarbetet, icke – medlemskapet kan därmed konstateras. Både när det gäller 2011 års och 2017 års material så är Sveriges relation till NATO diffust uttryckt.

Norge vill följa utvecklingen mellan de kvarvarande medlemsstaterna och Storbritannien i och med Brexit. I och med detta uttryck märks det att Norge inte är med i EU. Norge har gjort upp en ny långtidsplan med NATOs försvar, och det skrivs att Norge inte kan klara sig utan NATOs kollektiva försvar. På grund av detta uttalande märks Norges NATO – medlemskap. Danmarks material är likt det svenska, man menar att dansk politik stärks genom medlemskapet i EU. NATO nämns kort i det danska materialet, dock är det tillräckligt för att kunna konstatera ett medlemskap. Det nämns att man skickar trupper till NATOs kollektiva försvar, och man samarbetar med både EU och NATO för att motverka människosmuggling. Svaret på den andra grundläggande frågeställningen, ”Kan en intressekonflikt eller andra typer av motsättningar mellan EU och NATO märkas av i analysmaterialet?” är inte lika tydligt. Det märks att man prioriterar den organisation som man är medlem i, både Sverige och Norge diskuterar EU respektive NATO i större utsträckning än den organisation som man inte är medlem i, vilket också var ett relativt väntat resultat. I Danmarks material märks ingen tydlig konflikt av, det som kan sägas är att man verkar ställa högre krav på EU än vad Sverige gör, då man skriver att EU är bra, men att utveckling måste ske. Det är dock svårt att säga om detta beror på NATO – medlemskapet, eller andra orsaker. Det är alltså svårt att hitta någon tydlig motsättning i analysmaterialet.

En återkoppling till den ovanstående resultattabellen kan göras när den sista frågeställningen, ”Är någon av teorierna mer dominerande än de övriga?”, ska besvaras. Även om frekvens inte är av studiens intresse går det att jämföra textmängden hos respektive teori och stat. Av tabellen går det att se att Sveriges material för både 2011 och 2017 till största del består av liberal teori, och att man till stor del diskuterar EU. Norges resultat är mer jämnt fördelat både gällande årtal och teorier, det finns inslag av samtliga teorier båda årtal, och liknande gäller för Danmark, även om Danmark enligt studien saknar konstruktivistiska inslag i materialet från 2017. Utifrån frågeställningen kan det sammanfattas att liberalismen är dominerande hos Sverige, men att det hos Danmark och Norge är relativt jämnt fördelat mellan teorierna.

Att Krim – annekteringen var en tongivande händelse märks i deklARATIONERNA, samtliga texter från 2017 nämner händelsen, och diskuterar också sitt förhållande till Ryssland i samband med detta.

Analysinstrumentet fungerade väl till studien, det underlättade identifiering och strukturering av relevanta aspekter. Dock finns det brister med teorin. Genom att använda realism, liberalism och konstruktivism blev det relativt enkelt att identifiera olika teoretiska drag i analysmaterialet, samtidigt som det blev svårt att avgränsa på ett lämpligt sätt.

Ekonomipolitiken kopplas till utrikespolitiken, som i sin tur är sammanlänkade till säkerhetspolitiken. Det blir då komplicerat att avgöra vilket material som egentligen är av intresse. Det framgick i samband med definitionerna av utrikes – och säkerhetspolitik att detta är svårbedömda begrepp, och när teorierna läggs till så blir definitionerna ännu fler, vilket syntes i analys-schemat, tabell 2. På grund av detta, och mot bakgrund av tidigare forskning på området, hade det troligen varit fördelaktigt att välja en annan typ av teori och instrument, och att detta förslagsvis hade varit någon typ av identitetsteori, likt Brommessons studie (Brommesson, 2018). Om olika typer av säkerhetspolitiska identiteter eller roller hade kunnat konstruerats är det möjligt att avgränsningen när det gäller material hade kunnat bli mindre komplicerad. I denna studie blev det nu istället så att identitet ansågs vara en del av den konstruktivistiska teorin när identitet i själva verket hade kunnat vara det teoretiska ramverket på egen hand.

Förhoppningsvis kan undersökningen ändå verka som ett bidrag till tidigare forskning. Den skulle kunna utgöra en beskrivande grund för att undersöka kausala frågeställningar, som exempelvis varför Sverige verkar vara mer liberala i sin utrikespolitik än Danmark och Norge, eller varför det inte verkar finnas några intressekonflikter mellan NATO och EU på enskilda staters nivå när det, enligt tidigare forskning, finns motsättningar på organisationsnivå? De generaliserande möjligheterna som ges utifrån denna studie är små eftersom materialet är så anpassat efter de skandinaviska staterna, och det är svårt att säga något generellt om enskilda andra staters säkerhetspolitiska ställningstaganden utifrån de skandinaviska staternas uttalanden och dokument.

Gällande studiens egenvärde så kanske den främst visar att staternas relationer till EU och NATO kommer till uttryck på olika sätt, och att det teoretiska ramverket som tillämpades inte är det optimala för att kunna beskriva staternas förhållanden till organisationerna på ett mer utförligt och nyanserat sätt. En sådan studie, där ett mer finmaskigt ramverk som exempelvis identitetsteori tillämpas, skulle då kunna vara nästa forskningssteg.

Referenser:

Barber, William J. 2009. *A History of Economic Thought*. Middletown, Connecticut, Wesleyan University Press.

Bjereld, Ulf; Demker, Marie; Hinnfors, Jonas. 2018. *Varför Vetenskap?* Studentlitteratur, Lund.

Bjereld, Ulf; Ekengren, Ann-Marie; Lilja, Christina. 2015. *Internationella Relationer*. Liber, Stockholm.

Blix, Hans; Ekéus, Rolf; Hirdman, Sven; Ingelstam, Lars; Oscarson, Stina; Schori, Pierre; Åkerström, Linda. 2016. *Sverige, Nato och säkerheten: Betänkanden från Nato – utredningen* Celanders Förlag, Lund.

Brommesson, Douglas. 2018. ” ’Nordicness’ in Swedish Foreign Policy – From Mid Power Internationalism to Small State Balancing?” *Global Affairs*, Vol.4, Issue 4 – 5, pp. 391 – 404.

Buckley, Noah; Tucker, Joshua A. 2019. ”Staring at the West through Kremlin – Tinted Glasses: Russian Mass and Elite Divergence in Attitudes Toward the United States, European Union and Ukraine Before and After Crimea” *Post – Soviet Affairs*, Vol. 39, Issue 5 – 6, pp. 365 – 375.

Ericson, Magnus. 2014. ”Liberalism” i *Internationella Relationer*, Gustavsson, Jakob; Tallberg, Jonas, (red.), Studentlitteratur, Lund.

Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Towns, Ann; Wängnerud, Lena. 2017. *Metodpraktikan: Konsten att Studera Samhälle, Individ och Marknad*, Wolters Kluwer, Stockholm.

Graeger, Nina; Haugevik, Kristin M. 2011. ”The EU’s Performance with and within NATO: Assessing Objectives, Outcomes and Organisational Practices” *Journal of European Integration*, Vol. 33, Issue 6, pp. 743 – 757.

Graeger, Nina. 2016. "European Security as a Practice: EU – NATO Communities of Practice in the Making?" *European Security*, Vol. 25, Issue 4, pp. 478 – 501.

Graeger, Nina. 2017. "Grasping the Everyday and Extraordinary in EU – NATO Relations: The Added Value of Practice Approaches" *European Security*, Vol. 26, Issue 3, pp. 340 – 358.

Hall, Martin. 2014. "Realism" i *Internationella Relationer*, Gustavsson, Jakob; Tallberg, Jonas, (red.), Studentlitteratur, Lund.

Ingebritsen, Christine. 2002. "The Scandinavian Way and it's Legacy in Europe" *Scandinavian Studies*, Fall 2002, Vol. 34, Issue 3, pp. 255 – 264.

Jones, David Martin; Smith, M.L.R. "Return to Reason: Reviving Political Reason Realism in Western Foreign Policy" *International Affairs*, Vol. 91, Issue 5, pp. 933 – 952.

Maass, Anna – Sophia. 2019. "The Actorness of the EU's State – Building in Ukraine – Before and after Crimea" *Geopolitics (Online Resource)*.

NATO's strategidokument 2010: Active Engagement, Modern Defence: Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization – Adopted by Heads of State and Government at the NATO – summit in Lisbon 19 – 20 November 2010.

Petersson, Martin. 2012. "Sweden and the Scandinavian Defence Dilemma" *Scandinavian Journal of History*, Vol. 37, Issue 2, pp. 221 – 229.

Raik, Kristi. 2015. "Renaissance of Realism, a New Stage of Europeanization, or Both? Estonia, Finland and EU Foreign Policy" *Cooperation and Conflict*, Vol. 50, Issue 4, pp. 440 – 456.

Rieker, Pernille. 2006. "The Nordic Countries and EU Security Policy: Divergent or Convergent Agendas?" i *The Nordic Countries and the Security and Defence Policy*, Bailes, Alyson J.K; Herolf, Gunilla; Sundelius, Bengt (red). Oxford University Press, Oxford.

Stahl, Bernhard; Lucke, Robin; Felfeli, Anna. 2016. "Comeback of the Transatlantic Security Community? Comparative Securitisation in the Crimea Crisis" *East European Politics*, Vol. 32, Issue 4, pp. 525 – 546.

Stern, Maria. 2017. "Säkerhet och säkerhetspolitik" i *Om krig och fred: En introduktion till freds – och konfliktstudier* av Aggestam, Karin, och Höglund, Kristine (red). Studentlitteratur, Lund.

Källor till analysmaterial:

Sveriges utrikespolitiska deklARATION 2011:

<https://www.regeringen.se/49b754/contentassets/efafb36b5b6d474eaa592515b6a980cf/utrikes-deklarationen-2011>

Sveriges utrikespolitiska deklARATION 2017:

<https://www.regeringen.se/49192e/contentassets/b7cf8b05ddad4781883354c1c9bb2481/utrikesdeklarationen-2017-svenska.pdf>

Norges utrikespolitiska deklARATION 2011:

https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/ud/taler-og-artikler/2011/redegjorelse_110210/id633292/

Norges utrikespolitiska deklARATION 2017:

https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/redegjorelse_170307/id2541960/

Ersättande utrikespolitiskt tal då Danmarks utrikespolitiska deklaration för 2011 inte kunde hittas:

<https://um.dk/da/om-os/ministrene/tidligere-ministres-taler-og-artikler/lene%20espersens%20taler/udenrigsministerens-tale-ved-fremlaeggelsen-af-oplaegget-kurs-mod-2020/>

Danmarks utrikespolitiska deklaration 2017:

<https://um.dk/da/om-os/ministrene/tidligere-ministres-taler-og-artikler/anders-samuelsens-taler-og-artikler/udenrigsministerens-aarlige-tale-til-dansk-udenrigspolitisk-selskab/>